

2021-09-23
Ju2021/03331**Justitiedepartementet**Kriminalvården
Polismyndigheten
Statens institutionsstyrelse
Socialstyrelsen

Uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i landet

Regeringens beslut

Regeringen ger Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen i uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer i hela landet. Syftet med uppdraget är att skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för att fler individer ska få tillgång till sådant stöd.

Myndigheterna ska i arbetet med uppdraget samråda med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), kommunerna och regionerna, länsstyrelserna samt med andra relevanta aktörer.

Regeringen beslutar denna dag även att ge en utredare i uppdrag att bistå och stödja myndigheterna i deras arbete med detta uppdrag (Ju2021/03348). Myndigheterna ska i arbetet med sitt uppdrag samverka med utredaren.

Regeringen beräknar att Statens institutionsstyrelse för uppdragets genomförande får använda 1 miljon kronor fr.o.m. 2022 (utgiftsområde 9, anslag 4:6).

Regeringen beräknar att Socialstyrelsen för uppdragets genomförande får använda 1,5 miljoner kronor fr.o.m. 2022 (utgiftsområde 9, anslag 1:1 Socialstyrelsens förvaltningsanslag).

Polismyndighetens och Kriminalvårdens kostnader för uppdragets genomförande finansieras genom den förstärkning av myndigheternas

respektive förvaltningsanslag som aviserats i budgetpropositionen för 2022 (utgiftsområde 4, anslag 1:1 Polismyndigheten respektive anslag 1:6 Kriminalvården).

Myndigheterna ska senast den 2 maj 2022 till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) lämna en första sammanställning över vidtagna och planerade åtgärder. Kriminalvården ansvarar för att en gemensam sammanställning lämnas in.

Myndigheterna ska senast den 2 maj 2023 till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) lämna en andra sammanställning över vidtagna och planerade åtgärder samt slutredovisa uppdraget senast den 1 februari 2024.

Myndigheterna ska löpande integrera resultatet av utvecklingsarbetet i den ordinarie verksamheten.

Bakgrund

För att minska brottsligheten och öka tryggheten behöver samhället vidta såväl brottsbekämpande som brottsförebyggande åtgärder. En viktig del i det brottsförebyggande arbetet är att förhindra återfall i brott, inte minst genom att ge stöd till individer som vill lämna kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer och som behöver hjälp för att genomföra detta.

Regeringen beslutade mot denna bakgrund om ett uppdrag till Kriminalvården, Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse om att gemensamt ta fram ett nationellt avhopparprogram (Ju2019/02027). Uppdraget beslutades inom ramen för regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminalitet och slutredovisades den 1 mars 2021 (Ju2021/00925).

Enligt myndigheterna finns exempel på välfungerande avhopparverksamheter i Sverige, men samhällets insatser för avhoppare behöver bli mer likvärdiga i landet och arbetet behöver samordnas och struktureras bättre på såväl lokal som regional och nationell nivå. Kunskapen om avhoppare och deras behov samt vilka resurser som finns att tillgå behöver också öka inom myndigheter och kommuner. Individer i behov av stöd och deras anhöriga behöver även i högre grad få kunskap om vilka insatser som kan komma att bli aktuella. Myndigheterna bedömer bland

annat också att befintliga strukturer bör utnyttjas i arbetet med stöd till avhoppare. Exempelvis kan frågan om avhopparverksamhet inkluderas i befintliga lokala samverkansöverenskommelser, i vilka även Kriminalvården bör involveras.

För att stärka det återfallsförebyggande arbetet och mot bakgrund av myndigheternas redovisning och de behov som där beskrivs anser regeringen att fler avhopparverksamheter behöver etableras i landet. Stödet till avhoppare behöver utvecklas på så sätt att fler individer som behöver insatser för att lämna exempelvis kriminella gäng kan få det. Att lämna sådana miljöer kan vara en svår och komplicerad process som involverar insatser från ett flertal aktörer i samhället. Sådana insatser måste även vidtas skyndsamt och behöver ofta pågå under lång tid. Samtidigt kan behovet av stöd skilja sig åt mellan olika individer och på olika platser i landet. Det är därför viktigt att det finns en ändamålsenlig struktur för samverkan mellan de aktörer som berörs och att insatser för den enskilde kan genomföras på ett effektivt och samordnat sätt. Inte minst är det viktigt att de myndigheter som närmast berörs av arbetet har en väl fungerande samverkan och att de insatser som respektive myndighet ansvarar för kan koordineras på ett ändamålsenligt sätt. Det är också viktigt att redan befintliga och väl fungerande verksamheter och strukturer utnyttjas i arbetet med stöd till avhoppare.

På lokal nivå har även kommunerna en central roll i arbetet med stöd till avhoppare. Flertalet av de insatser som kan vara aktuella för individer som vill lämna kriminella och våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer genomförs inom ramen för den kommunala verksamheten. Det är därför avgörande att det också finns en ändamålsenlig samverkan mellan kommunerna, myndigheter och andra berörda aktörer på lokal nivå. Ett sätt att skapa förutsättningar för detta är att de aktörer som berörs av arbetet sluter särskilda samverkansöverenskommelser om avhopparverksamhet, eller inkluderar frågan i befintliga samverkansöverenskommelser.

Närmare om uppdraget

Med utgångspunkt i myndigheternas slutredovisning av uppdraget om att ta fram ett nationellt avhopparprogram och en analys av de förslag som lämnats i den redovisningen får Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen gemensamt i uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i landet.

I arbetet med uppdraget ska myndigheterna utgå från de identifierade utvecklingsbehov och de definitioner av avhoppare och avhopparverksamhet som uppställs i myndigheternas slutredovisning. Detsamma gäller de kriterier som ska uppfyllas för att en individ ska få erhålla stöd. Uppdraget ska även inkludera individer under 18 år. Samhällets stöd till avhoppare ska utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar oavsett ålder.

Polismyndigheten, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse uppdras att:

- etablera en ändamålsenlig struktur för arbetet med avhoppare inom respektive myndighet samt för samverkan mellan myndigheterna,
- säkerställa att det inom myndigheterna finns kontaktytor dit kommuner och andra externa aktörer och individer i behov av stöd kan vända sig när det gäller frågor om stöd till avhoppare,
- verka för att avhopparverksamhet etableras, bedrivs och tillgängliggörs i tillräcklig utsträckning i de kommuner i landet där det enligt den lokala problembilden finns ett behov av detta. En sådan bedömning ska ske i samråd mellan kommuner, Polismyndigheten, Kriminalvården och andra relevanta aktörer,
- verka för att frågan om avhopparverksamhet vid behov hanteras i särskilda eller befintliga lokala samverkansöverenskommelser,
- inom respektive myndighet öka kunskapen om avhoppares behov av insatser samt öka kunskapen inom myndigheterna och bland myndigheternas klienter om vilket stöd till avhoppare som finns att tillgå.

Därutöver uppdras myndigheterna att tillsammans med Socialstyrelsen:

- utifrån forskning och svenska och nordiska erfarenheter ta fram och sprida metodstöd och kunskapsstöd för arbetet med stöd till avhoppare, inklusive en beskrivning av vilka aktörer som genomför olika insatser,

- utarbeta former för hur arbetet med avhoppare kontinuerligt ska följas upp och redovisas och inom ramen för det utarbeta och sammanställa statistik på området. Modellen ska ge förutsättningar för uppföljning på individnivå, för att exempelvis möjliggöra vetenskaplig uppföljning och annan forskning,
- skapa en myndighetsgemensam nationell webbplats om avhopparverksamhet riktad till yrkesverksamma samt till avhoppare och deras anhöriga, samt utarbeta en plan för förvaltningen av denna. Av informationen på webbplatsen ska det tydligt framgå vart man kan vända sig för att erhålla stöd samt vilka typer av insatser som kan komma att bli aktuella.

Regeringen avser vidare att ge Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att utvärdera arbetet med avhoppare. Myndigheterna ska därför samverka med Brå i syfte att möjliggöra att arbetet med avhoppare kan utvärderas. Brå ska även stödja myndigheterna i arbetet med att utveckla en modell för kontinuerlig uppföljning av arbetet med avhoppare och dess effekter.

På regeringens vägnar

Morgan Johansson

Sara van der Meiden

Kopia till

Statsrådsberedningen

Finansdepartementet (BA, OFA)

Socialdepartementet (FS, SOF)

Riksdagen

Brottsförebyggande rådet

Delegationen mot segregation

Länsstyrelserna

Säkerhetspolisen

Sveriges kommuner och regioner (SKR)

Stefan Strömberg (utredare)